

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Katowicach

LKA.410.010.02.2023

Pan
Władysław Świątek
Dyrektor
Zakładu Ubezpieczeń Społecznych
Oddział w Rybniku
ul. W. Reymonta 2
44-200 Rybnik

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Zmienione zgodnie z treścią uchwały nr KPK-KPO.441.196.2023
Komisji Rozstrzygającej w Najwyższej Izbie Kontroli z dnia 15 grudnia 2023 r.

P/23/032 – Dochodzenie składek przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Rybniku, ul. W. Reymonta 2, 44-200 Rybnik ¹
Kierownik jednostki kontrolowanej	Władysław Świątek, Dyrektor Oddziału, od 1 lutego 2017 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none">1. Sprawdzanie zgłaszania do ubezpieczenia i udzielania ulg w opłacaniu składek.2. Dochodzenie należności z tytułu składek i udzielanie ulg w ich spłacie.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019-2022 oraz okres wcześniejszy i późniejszy, jeżeli dotyczył on należności występujących w terminie objętym kontrolą.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontrolerzy	<ol style="list-style-type: none">1. Jacek Kordanowski, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/115/2023 z 15 maja 2023 r.2. Nina Poloczek, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/75/2023 z 27 marca 2023 r.

(akta kontroli str. 1-2)

¹ Dalej: Oddział, Oddział ZUS, ZUS O/Rybnik.

² Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

ZUS O/Rybnik prawidłowo prowadził weryfikację obowiązku zgłaszania płatników do ubezpieczenia społecznego oraz prawidłowo sprawdzał spełnianie warunków do udzielania ulg w składkach w zakresie tzw. ulgi na start obejmującej m.in. płatników, którzy nie prowadzili działalności przez 60 miesięcy. Kontrole płatników były prowadzone przez Oddział zgodnie z wytycznymi Centrali ZUS. W okresie objętym kontrolą Oddział dokonywał sprawdzenia wszystkich otrzymywanych z Państwowej Inspekcji Pracy⁴ i Powiatowych Urzędów Pracy⁵ informacji o potencjalnym naruszeniu zasad zgłaszania do ubezpieczenia.

Oddział nie podejmował do obsługi⁶ kont dziewięciu z 13 poddanych badaniu płatników z należytą częstotliwością, co było niezgodne z Procedurą obsługi procesu 3.1. Obsługa salda konta płatnika. W przypadku stwierdzenia, że składki nie były terminowo regulowane, sprawa po nieskutecznym upomnieniu, była kierowana do postępowania egzekucyjnego. W dwóch przypadkach spośród czterech badanych, gdzie płatnik nie uregulował należności, tytuły wykonawcze zostały wystawione z opóźnieniem wynoszącym od 14 do 21 dni.

ZUS O/Rybnik udzielał ulg w spłacie należności wykorzystując przeprowadzone przez Oddział analizy. Poddane badaniu wnioski wewnętrzne w sprawie udzielenia ulg były prawidłowo sporządzone, zgodne z obowiązującymi wzorami i zawierały wymagane elementy.

W jednym postępowaniu w sprawie udzielenia ulgi w spotkaniu kierownictwa Oddziału z przedstawicielami płatnika nie uczestniczył doradca ds. ulg i umorzeń, co było niezgodne obowiązującą procedurą.

W ramach podejmowanych czynności egzekucyjnych Oddział stosował różnorodne środki egzekucyjne. W 13,3% poddanych badaniu przypadkach tytuły wykonawcze wystawiane były z opóźnieniem wynoszącym od 19 do 104 dni w stosunku do terminów wynikających z załącznika nr 5 Instrukcji likwidacji zadłużenia⁷ do Procedury wewnętrznej 3.1.

W procesie ustalania majątku płatnika ZUS O/Rybnik dokonywał weryfikacji jego stanu majątkowego, wykorzystując również instytucję wyjawiania majątku przez dłużnika. Kierowano także wnioski o przeprowadzenie czynności egzekucyjnych do właściwych naczelników urzędów skarbowych. Jednakże w przypadku trzech spośród 30 badanych tytułów wykonawczych ZUS O/Rybnik nie podjął rzetelnych działań, gdyż nie zabezpieczył należności pieniężnych na majątku dłużnika.

Postępowania w sprawie umorzenia należności z tytułu zaległych składek prowadzono przy współudziale centrum umorzeń innych Oddziałów ZUS. Po otrzymaniu wniosków o umorzenie należności Oddział dokonywał weryfikacji informacji o stanie należności, prowadzonych postępowaniach egzekucyjnych oraz składnikach majątkowych i zabezpieczeniach na majątku dłużnika.

W jednym na pięć poddanych badaniu przypadków postępowań w sprawie umorzenia należności ZUS O/Rybnik nie dotrzymał terminu załatwienia sprawy wynikającego z przepisów art. 35 § 3 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego⁸, a w jednym z sześciu kierowanych do stron zawiadomień

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Dalej: PIP.

⁵ Dalej: PUP.

⁶ Czynność zwana również odświeżaniem konta.

⁷ Rozdział V pkt 2 ppkt 1.

⁸ Dz.U. z 2023 r. poz. 775, ze zm., dalej: Kpa.

o przedłużeniu terminu ich załatwienia nie zawarł przyczyn, dla których postępowanie było przedłużane, co było niezgodne z art. 36 § 1 Kpa. Ponadto w jednej spośród pięciu badanych spraw dotyczących umorzeń należności dokonano przedłużenia terminu do załatwienia sprawy już po upływie wcześniejszego terminu na jej zakończenie.

ZUS O/Rybnik oraz Inspektoraty prowadziły ewidencje zatwierdzonych wniosków o odpisanie przedawnionych należności, niemniej jednak nie zawierały one wszystkich wymaganych danych. Żadna z ewidencji prowadzonych dla Oddziału bądź Inspektoratów nie zawierała, wymaganych procedurą informacji o dacie sporządzenia wniosków, a ewidencje prowadzone za lata 2021-2022 przez Oddział Rybnik nie zawierały wypełnionej kolumny REGON. Z kolei ewidencje prowadzone za lata 2020-2022 przez Inspektorat w Tychach i Raciborzu nie zawierały wypełnionego pola adresu, a w ewidencji prowadzonej za 2020 r. przez Inspektorat w Wodzisławiu Śląskim brak było imienia i nazwiska osoby zatwierdzającej wniosek. Powyższe było niezgodne z obowiązującymi procedurami, jednak nie wpływało na możliwość identyfikacji płatników.

W zakresie odpisywania przedawnionych należności, w trzech przypadkach (11,5% badanych wniosków) nota rozliczeniowa na podstawie której dokonywano takiego odpisu została sporządzona z opóźnieniem od trzech do czterech dni. Wnioski w sprawach przedawnionych należności ZUS O/Rybnik były zatwierdzane przez uprawnione osoby.

W jednym na 26 poddanych badaniu wniosków o odpisanie przedawnionych należności, w stosunku do części okresów składowych, obejmującym kwotę 3,6 tys. zł z odsetkami, należność płatnika z tytułu składek przedawniła się z powodu braku działań Oddziału.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁹ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Sprawdzanie zgłaszania do ubezpieczenia i udzielania ulg w opłacaniu składek

1.1.a. W okresie objętym kontrolą w ZUS/O Rybnik było, odpowiednio: 59 276, 60 519, 61 990 i 62 659 aktywnych kont płatników oraz 115 254, 118 658, 58 003 i 45 362 kont nieaktywnych.

ZUS O/Rybnik stwierdził w okresie objętym kontrolą 44 przypadki niespełnienia obowiązku zgłoszenia do ubezpieczenia społecznego z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej.

Informacje w zakresie braku wywiązywania się z obowiązków ubezpieczeniowych w:

- 40 przypadkach wpłynęły z Państwowej Inspekcji Pracy,
- jednym przypadku stanowiły informacje od osób fizycznych,
- w jednym przypadku wpłynęły z Powiatowego Urzędu Pracy,
- dwóch przypadkach pochodziły z Krajowej Administracji Skarbowej.

W toku rozpatrywania pozostawały dwie informacje od osób fizycznych oraz jedna informacja z Policji i jedna z Powiatowego Urzędu Pracy.

(akta kontroli str. 67)

⁹ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

1.1.b Oddział z własnej inicjatywy, dokonywał weryfikacji prawidłowości podstawy do uzyskania ulg w składkach w przypadku braku prowadzenia przez ubezpieczonych działalności gospodarczej przez poprzednie 60 miesięcy w związku z Ulgą na start. Badanie pięciu przypadków, w których płatnik wystąpił o ulgę wykazało, że dokonywana przez Oddział weryfikacja skutkowała przeprowadzeniem postępowań, w ramach których w czterech przypadkach wydano decyzję odmawiającą przyznania ulgi z powodu braku spełnienia warunków do jej otrzymania.

Nie weryfikowano prawidłowości podstawy do korzystania ze zwolnienia w opłacaniu składek na podstawie art. 31zo ust. 12 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych¹⁰.

(akta kontroli str. 31-66)

1.1.c Przeprowadzone przez Oddział, w latach 2021-2022, kontrole płatników, były prowadzone zgodnie z wytycznymi Centrali ZUS. Kontrole płatników, u których wystąpiło ryzyko przedawnienia należności ze względu na brak kontroli dłużej niż 60 miesięcy od daty zakończenia ostatniej kontroli pełnozakresowej stanowiły 67,2% kontroli ogółem¹¹. W okresie od 2019-2020 roku takie kontrole stanowiły 76,4%¹² przeprowadzonych kontroli ogółem.

Kontrole płatników, u których wystąpiło ryzyko nieprawidłowości lub nadużyć w zakresie udzielonego płatnikowi składek wsparcia, mającego na celu ochronę zatrudnienia, zmniejszenie obciążeń i zachowanie płynności finansowej w ramach Tarczy antykryzysowej stanowiły 32,8% ogólnej liczby kontroli przeprowadzonych w 2022 r.¹³ Natomiast kontrole według zidentyfikowanego ryzyka nr 72, tj. ryzyka otrzymania pomocy w ramach Tarczy antykryzysowej w postaci zwolnienia z obowiązku opłacania należności z tytułu składek w sposób nieuprawniony w 2022 r. stanowiły 1,1%¹⁴ kontroli ogółem.

Do szczegółowego badania wybrano 22 kontrole płatników z lat 2021-2022¹⁵.

Analiza próby spraw ze stwierdzonymi nieprawidłowościami w zakresie ryzyka przedawnienia należności ze względu na brak przeprowadzenia kontroli dłużej niż 60 miesięcy od daty zakończenia ostatniej kontroli pełnozakresowej¹⁶ wykazała, że wśród najczęściej występujących nieprawidłowości były: nieprawidłowe naliczanie składek na ubezpieczenia społeczne z tytułu urlopu wychowawczego oraz brak zgłaszania i oskładkowania umów cywilnoprawnych.

W poddanych badaniu sprawach pozostających w związku z pomocą w ramach Tarczy antykryzysowej¹⁷ płatnicy popełniali błędy deklarując, że dana pozycja we wniosku o pomoc ich nie dotyczy (pozycja we wniosku „nie dotyczy”), gdzie winni zadeklarować odpowiedź negatywną (pozycja we wniosku „nie”). Powyższe ustalenia pozostawały bez wpływu na przyznaną pomoc.

W żadnej z poddanych badaniu spraw weryfikowanych w ramach kontroli w 2022 r. w związku z ryzykiem otrzymania pomocy w ramach Tarczy antykryzysowej¹⁸

¹⁰ Dz.U. z 2023 r. poz. 1327.

¹¹ Łącznie przeprowadzono w tym okresie 1123 kontrole, z czego 755 stanowiły kontrole okresowe.

¹² Łącznie przeprowadzono w tym okresie 1715 kontroli, z czego 1310 stanowiły kontrole okresowe.

¹³ Łącznie w 2022 r. przeprowadzono 629 kontroli, z czego 206 dotyczyło ulg w zakresie Tarczy antykryzysowej.

¹⁴ Łącznie siedem kontroli.

¹⁵ Celowy dobór próby.

¹⁶ Do próby wybrano 11 płatników składek u których wystąpiły nieprawidłowości i którzy byli kontrolowani w okresie 2021-2022 ze względu na brak kontroli dłużej niż 60 miesięcy od daty zakończenia ostatniej kontroli pełnozakresowej.

¹⁷ Do badania próby wybrano czterech płatników składek, u których wystąpiły nieprawidłowości pozostające w związku z udzieloną pomocą w ramach Tarczy antykryzysowej.

¹⁸ Badaniu poddano wszystkie (siedem) sprawy płatników, u których zidentyfikowano to ryzyko.

w postaci zwolnienia z obowiązku opłacania należności z tytułu składek w sposób nieuprawniony, nie stwierdzono nieprawidłowości w tym zakresie.

Kontrole płatników kończyły się protokołami, które zawierały pouczenia o możliwości złożenia w terminie 21 dni zastrzeżeń, a także informację, że protokoły te będą stanowiły podstawę do wydania decyzji.

(akta kontroli str. 103-163)

1.2. W okresie objętym kontrolą ZUS O/Rybnik otrzymał z Państwowej Inspekcji Pracy dane 86 płatników, u których wystąpiły sygnały wskazujące na naruszenie obowiązków związanych z ubezpieczeniami społecznymi.

Spośród ośmiu Powiatowych Urzędów Pracy znajdujących się na terenie działania Oddziału ZUS jeden urząd (Powiatowy Urząd Pracy w Rybniku) skierował do Oddziału zawiadomienia w zakresie naruszania obowiązków ubezpieczeń społecznych przez płatników. Łącznie Powiatowy Urząd Pracy w Rybniku złożył trzy zawiadomienia dotyczące dwóch płatników składek.

Oddział dokonał weryfikacji wszystkich zgłoszeń poza dwoma przypadkami, gdzie nie było możliwości wszczęcia kontroli.

Łączna wartość należności z tytułu składek jakie wynikały ze złożonych przez PIP i PUP zawiadomień wyniosła: 224,0 tys. zł. W wyniku podjętych przez Oddział czynności płatnicy dobrowolnie uregulowali: 129,7 tys. zł¹⁹, postępowaniem egzekucyjnym objęto należności na wartość: 85,4 tys. zł, a układami ratalnymi objęto należności o wartości 9,5 tys. zł.

(akta kontroli str. 68-102)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

ZUS O/Rybnik prawidłowo prowadził weryfikację obowiązku zgłaszania płatników do ubezpieczenia społecznego oraz prawidłowo sprawdzał spełnianie warunków udzielania ulg w składkach w zakresie tzw. Ulgi na start, obejmującej m.in. płatników, którzy nie prowadzili działalności przez 60 miesięcy. Kontrole płatników były prowadzone przez Oddział zgodnie z wytycznymi Centrali ZUS. Oddział dokonywał sprawdzenia wszystkich otrzymywanych z PIP i PUP informacji o potencjalnym naruszeniu zasad zgłaszania do ubezpieczenia.

2. Dochodzenie należności z tytułu składek i udzielanie ulg w ich spłacie

Opis stanu
faktycznego

2.1. W wyniku weryfikacji prawidłowości i terminowości działań podejmowanych przez pracowników Oddziału w zakresie realizowanych zadań, na podstawie badanej próby²⁰ ustalono, że na 338 poddanych badaniu miesięcy w 6,5% (22 miesiące) badanych przypadków przegląd konta płatników odbywał się z rzadszą częstotliwością niż wymagała tego Procedura do procesu 3.1. Obsługa salda konta płatnika²¹, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

¹⁹ W przypadku trzech płatników nastąpił odpis składek w łącznej kwocie: 0,6 tys. zł.

²⁰ Próba obejmowała dobranych celowo 13 płatników spośród 30 płatników o najwyższym zadłużeniu według stanu na 31 grudnia 2022 r., w tym pięć podmiotów wykazujących zadłużenie objęte egzekucją oraz pięciu korzystających z ulg w spłacie składek na podstawie układu ratalnego.

²¹ Procedury obowiązujące od 1 stycznia 2018 do 31 grudnia 2019 r. oraz od 1 stycznia 2020 r. do teraz.

Przeгляд kont płatników był dokonywany w aplikacji SEKiF^{22,23}, który prezentował bieżące saldo konta płatnika z uwzględnieniem należności objętych układem ratalnym i odroczeniem płatności oraz sumy należności objętych tytułami wykonawczymi.

Wartość miernika *Obsługi salda konta płatnika* przez ZUS O/Rybnik w latach 2019-2022 oscylowała na poziomie 90% wahając się w zakresie 90,0%, 90,6%, 91,3%, 91,5%.

W przypadku stwierdzenia, iż składki nie zostały opłacone w terminie oraz nie były objęte ulgą lub postępowaniem egzekucyjnym, pracownik właściwej komórki Oddziału wystawiał upomnienie. W następstwie skutecznie doręzonego upomnienia i braku uregulowania zaległości przez płatnika w terminie siedmiu dni od daty doręczenia upomnienia ZUS O/Rybnik wszczynał postępowanie, o którym mowa w Procedurze do procesu 4.2 Przymusowe dochodzenie należności. Wystawiano wtedy tytuł wykonawczy, który był kierowany do właściwej komórki egzekucyjnej.

(akta kontroli str. 164-302, 1948)

W dwóch z czterech przypadków²⁴ gdzie płatnik nie uregulował należności Oddział nie podjął, przed upływem 90 dni od dnia wymagalności składek, działań określonych w Procedurze 4.2, tj. nie wystawił tytułu wykonawczego, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 164-165, 303-362)

2.2. W latach 2019-2022 ZUS/O Rybnik zawarł 3 742 umowy o rozłożeniu spłaty należności na raty (odpowiednio: 920, 868, 1043, 911) na kwotę ogółem 370 468,9 tys. zł oraz 3 635 umów o odroczeniu terminów płatności (odpowiednio: 22, 2524, 924, 165) na kwotę ogółem 1 367 283,2 tys. zł.

(akta kontroli str. 1515)

W wyniku przeprowadzonej analizy 15 umów o rozłożenie należności składkowych na raty bądź o odroczeniu płatności²⁵ ustalono, że we wszystkich przypadkach pracownik ZUS opracowywał, zgodnie z obowiązującym wzorem, wniosek wewnętrzny, który zawierał ocenę sprawy i propozycję rozstrzygnięcia, wskazując okoliczności, przesłanki i standardy wynikające z procedur, którymi się kierował. W ośmiu z 15 spraw poddanych badaniu wnioski były sporządzane przez pracowników innego niż kontrolowany Oddział, tj. pracowników centrów oddziałowych CUL²⁶.

Każdy ze sporządzonych wniosków wewnętrznych zawierał informacje o ulgach z jakich korzystał płatnik na przestrzeni co najmniej dwóch lat poprzedzających udzielenie ulgi. Wszystkie sprawy z poddanych badaniu, które były rozpatrywane w trybie innym niż związany z tarczą antykryzysową, zawierały analizy finansowe podmiotu ubiegającego się o ulgę. Analizy były sporządzone, zgodnie ze wzorem wynikającym z Procedury 4.1., na podstawie danych finansowych wynikających ze sprawozdań finansowych płatników. Płatnicy w trakcie dokonywanych analiz byli klasyfikowani, zgodnie z Procedurą 4.1., według tzw. ocen ratingowych od A do C

²² System Ewidencji Kont i Funduszy.

²³ Moduł FW w zakładce – Raport rozliczeń należności w zakresie należności i układów ratalnych oraz w zakładce Należności w egzekucji.

²⁴ Wszystkie badane przypadki dotyczyły jednego płatnika, który nie uregulował składek za cztery miesiące 2022 r.

²⁵ Badaniem objęto po trzy sprawy pięciu płatników z największym zadłużeniem. Do analizy przyjmowano najstarszą, ostatnią oraz największą umowę ws. ulgi, poza ulgami udzielanymi w związku z tarczą antykryzysową. W przypadku braku możliwości wytypowania umowy jak powyżej, badaniu poddawano umowę udzielaną na podstawie wytycznych w związku z tarczą antykryzysową.

²⁶ Zgodnie z Zarządzeniem Prezesa ZUS nr 11 z dnia 26 lutego 2020 r. zostały zorganizowane centra ulg, tzw. CUL, które od 1 czerwca 2021 r. obsługiwały merytorycznie wszystkie wnioski o udzielenie ulg jakie wpływały do ZUS, z wyłączeniem wniosków płatników ze swojego terenu działania i najbliższych mu terytorialnie oddziałów. Mając na uwadze powyższe, spośród wytypowanych do badania płatników ZUS O/Rybnik znalazły się postępowania prowadzone i rozstrzygane poza właściwością kontrolowanego Oddziału.

i poniżej. Powyższe stanowiło o możliwości udzielenia ulgi do określonych progów kwotowych na wskazaną liczbę miesięcznych rat.

W przypadku trzech umów dotyczących udzielenia ulg spośród 15 umów, które zostały poddane badaniu, w sprawie został sporządzony wniosek wewnątrz jednak nie została sporządzona analiza finansowa podmiotu, gdyż odroczenie płatności składek nastąpiło w uproszczonej procedurze, tj. zgodnie z wytycznymi zawartymi w piśmie Prezesa ZUS z dnia 21 kwietnia 2020 r. znak: UNP2020-00249273.

(akta kontroli str. 363-454)

W wyniku przeprowadzonego badania próby 15 umów ustalono, że na podstawie wniosku złożonego w dniu:

- 15 czerwca 2022 r. przeprowadzono postępowanie, w wyniku którego udzielono płatnikowi²⁷ ulgi w formie układu ratalnego w odniesieniu do składki m.in. z maja 2022 r. W trakcie postępowania miało miejsce spotkanie kierownictwa Oddziału z reprezentantami płatnika, w którym nie brał udziału doradca ds. ulg i umorzeń, co było niezgodne z obowiązującą procedurą, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Rozstrzygnięcie sprawy nastąpiło przez inny niż kontrolowany Oddział w terminie 97 dni, tj. o 37 dni dłuższym niż przewidywała to instrukcja w załączniku 3 Rozdział XII ust. 45 pkt 4.

Sporządzony w sprawie wniosek wewnętrzny opierał się na analizie finansowej, która zawierała błędnie określony wskaźnik ogólnego zadłużenia w trzech latach obrotowych poprzedzających rok udzielenia ulgi. Różnice w określeniu wskaźnika oscyływały in plus na wartość ok. 0,3²⁸. Powyższe nie wpłynęło na ocenę stanu zadłużenia płatnika ze względu na fakt, że wystawiona przez niekontrolowany oddział ZUS w tym zakresie ocena wskazywała już na duże ryzyko finansowe płatnika.

Udzielenie ulgi nastąpiło w oparciu o zapisy Procedury 4.1. przewidującej szczególne rozwiązanie określone w załączniku 3 Rozdział I ust. 3, zgodnie z którym jeżeli nie narusza to powszechnie obowiązującego prawa, w tym postanowień dotyczących pomocy publicznej, Prezes Zakładu lub upoważniony Członek Zarządu Zakładu może w szczególnie uzasadnionych przypadkach rozstrzygać w sprawach, o których mowa w ust. 1 pkt 1, w innym trybie niż określony w Instrukcji.

Jak wyjaśnił Dyrektor ZUS O/Rybnik (...) zgodnie z obowiązującą w ZUS organizacją pracy i podziałem kompetencji w zakresie rozpatrywania wniosków o udzielenie ulgi, analiza finansowa do wniosku z 15 czerwca 2022 roku była prowadzona w centrum kompetencyjnym – Centrum Obsługi Wniosków o Ulgę. Sprawę procedował pracownik Centrum w Legnicy. Ponadto wskazał, że (...) podjęcie procedowania wniosku z 15.06.2022 nastąpiło niezwłocznie po wpływie i zarejestrowaniu w dedykowanych aplikacjach. Doradca ds. ulg i umorzeń, po zgromadzeniu całej dokumentacji niezbędnej do rozpatrzenia wniosku, 23.06.2022 roku przekazał dalsze procedowanie do centrum kompetencyjnego - Centrum Obsługi Wniosków o Ulgę. Kolejno sprawę procedował pracownik Centrum w Legnicy.

(akta kontroli str. 363-396, 746-747)

²⁷ Nr identyfikacyjny 17602031 – podmiot o szczególnych znaczeniu.

²⁸ Od 0,27 do 0,32.

- 17 maja 2022 r.²⁹ przeprowadzono postępowanie, w wyniku którego udzielono płatnikowi³⁰ ulgi w formie odroczenia płatności w odniesieniu do składki z marca 2022 r. Sporządzony w sprawie wniosek wewnętrzny opierał się na analizie, która zawierała błędnie określony wskaźnik ogólnego zadłużenia w trzech latach obrotowych poprzedzających rok udzielenia ulgi. Różnice w określeniu wskaźnika oscylowały in plus na wartość ok. 0,3³¹. Powyższe nie wpłynęło na ocenę stanu zadłużenia płatnika ze względu na fakt, że wystawiona przez Oddział w tym zakresie ocena wskazywała już na duże ryzyko finansowe płatnika.

Udzielenie ulgi nastąpiło w oparciu o zapisy Procedury 4.1. przewidującej szczególne rozwiązanie umożliwiające jej udzielenie jako podmiotowi o szczególnym znaczeniu (standard N.2.) w ramach podwyższenia standardu G.1.3 (Załącznik nr 8 do Procedury).

Jak wyjaśnił Dyrektor ZUS O/Rybnik (...) zgodnie z obowiązującą w ZUS organizacją pracy i podziałem kompetencji w zakresie rozpatrywania wniosków o udzielenie ulgi, analiza finansowa do wniosku z 17 maja 2022 roku była prowadzona w centrum kompetencyjnym – Centrum Obsługi Wniosków o Ulgę. Sprawę procedował pracownik Centrum w Gorzowie Wielkopolskim.

(akta kontroli str. 363-368, 397-409, 747)

- 12 lutego 2020 r. ZUS O/Rybnik przeprowadził postępowanie, w wyniku którego udzielił płatnikowi³² ulgi w formie odroczenia płatności w odniesieniu do składki za styczeń 2020 r. Sporządzony w sprawie wniosek wewnętrzny opierał się na analizie, która zawierała błędnie określony wskaźnik ogólnego zadłużenia w trzech latach obrotowych poprzedzających rok udzielenia ulgi. Różnice w określeniu wskaźnika oscylowały in plus na wartość ok. 0,25³³. Powyższe nie wpłynęło na ocenę stanu zadłużenia płatnika ze względu na fakt, że wystawiona przez Oddział w tym zakresie ocena wskazywała już na duże ryzyko finansowe płatnika.

Udzielenie ulgi nastąpiło w oparciu o zapisy Procedury 4.1. przewidującej szczególne rozwiązanie umożliwiające jej udzielenie jako podmiotowi o szczególnym znaczeniu (standard N.2.) w ramach podwyższenia standardu G.1.3 (Załącznik nr 8 do Procedury).

Jak wyjaśnił Dyrektor ZUS O/Rybnik (...) przy ustalaniu kategorii ratingowej dla danego podmiotu w Zakładzie wykorzystywane są dwa wskaźniki ogólnego zadłużenia liczone w sposób przedstawiony powyżej, tj.:

- W5 - Wskaźnik zadłużenia ogółem (wzór: zobowiązania ogółem / aktywa ogółem),
- W8 - Wskaźnik ogólnego zadłużenia (wzór: zobowiązania + rezerwy na zobowiązania / aktywa ogółem).

Wyniki wykorzystywane są dodatkowo na etapie generowania dokumentu Analiza finansowa – system pobiera do niego odpowiednie dane. W dokumencie Analiza finansowa jedynie opis dotyczący sposobu obliczania wskaźnika ogólnego zadłużenia jest niewłaściwy.

(akta kontroli str. 363-368, 410-412, 747-748)

- 11 sierpnia 2021 r. oraz 12 lipca 2021 r. przeprowadzono postępowania w wyniku, których udzielono płatnikowi³⁴ ulgi w formie odroczenia płatności w odniesieniu do składek odpowiednio za lipiec 2021 r. i czerwiec 2021 r. Rozstrzygnięcia w sprawie wydawał niekontrolowany Oddział ZUS. Analiza finansowa została

²⁹ Ponowny wniosek kwestionujący poprzednie rozstrzygnięcie.

³⁰ Nr identyfikacyjny 17602031 – podmiot o szczególnym znaczeniu (standard N.2.).

³¹ Od 0,29 do 0,32.

³² Nr identyfikacyjny 17602031 – podmiot o szczególnym znaczeniu (standard N.2.).

³³ Od 0,21 do 0,25.

³⁴ Numer identyfikacyjny: 1975857.

przeprowadzona na podstawie dwóch pełnych lat obrotowych oraz I kwartału bieżącego okresu. Zgodnie ze standardem E.1.1. dokumentacja przedkładana przez spółkę kapitałową powinna dotyczyć 3 lat obrotowych i bieżącego okresu.

Jak wyjaśnił Dyrektor ZUS O/Rybnik, zgodnie z obowiązującą w ZUS organizacją pracy i podziałem kompetencji w zakresie rozpatrywania wniosków o udzielenie ulgi, analiza finansowa do wniosków była prowadzona w centrum kompetencyjnym – Centrum Obsługi Wniosków o Ulgę w Wałbrzychu.

(akta kontroli str. 363-368, 413-425, 748-749)

- 18 sierpnia 2020 r. przeprowadzono postępowanie, w wyniku którego udzielono płatnikowi³⁵ ulgi w formie układu ratalnego w odniesieniu do składek za wybrane miesiące lat 2015-2020. Analiza finansowa podmiotu została przeprowadzona przez ZUS O/Rybnik na podstawie dwóch pełnych lat obrotowych oraz I półrocza bieżącego okresu. Zgodnie ze standardem E.1.1. dokumentacja przedkładana przez spółkę kapitałową powinna dotyczyć 3 lat obrotowych i bieżącego okresu.

Jak wyjaśnił Dyrektor ZUS O/Rybnik (...) *analiza finansowa podmiotu jest przeprowadzana w oparciu o złożone przez klienta dokumenty finansowe. Zgodnie z obowiązującą Procedurą ZUS wzywa o dokumenty za ostatnie 3 lata oraz rok bieżący. System (Aplikacja OUU) narzuca przeprowadzenie analiza za 3 okresy. Tak więc, do analizy przyjmowane są najczęściej trzy ostatnie pełne lata. Jednak, jeśli jesteśmy w posiadaniu kompletu dokumentów ekonomiczno-finansowych za bieżący rok np. za kwartał, półrocze, 9 m-cy, które pozwolą nam ocenić jak najbardziej aktualną sytuację płatnika, to do analizy przyjmujemy bieżący okres.*

(akta kontroli str. 363-368, 426-433, 749)

- 20 czerwca 2022 r. oraz 14 maja 2021 r. przeprowadzono postępowania, w wyniku których udzielono płatnikowi³⁶ ulgi w formie układu ratalnego w odniesieniu do składek z lat 2011-2018 oraz 2022 r. Analiza finansowa za 2019 r. została przeprowadzona na podstawie błędnie wprowadzonych danych z bilansu za 2019 r. (pozycja kapitał własny)³⁷. Powyższe nie miało wpływu na ocenę ratingową jednostki z uwagi na otrzymanie jej w najniższym kryterium.

Jak wyjaśnił Dyrektor ZUS O/Rybnik, zgodnie z obowiązującą w ZUS organizacją pracy i podziałem kompetencji w zakresie rozpatrywania wniosków o udzielenie ulgi, analiza finansowa do ww. wniosków była prowadzona w centrum kompetencyjnym – Centrum Obsługi Wniosków o Ulgę odpowiednio w Wałbrzychu i Rzeszowie.

(akta kontroli str. 363-368, 434-446, 750)

- 16 września 2022 r. przeprowadzono postępowanie, w wyniku którego udzielono ulgę w formie układu ratalnego w odniesieniu do składek za okres od stycznia do sierpnia 2022 r. Analiza finansowa za 2022 r. (do sierpnia) została przeprowadzona na podstawie błędnie wprowadzonych danych z bilansu z pozycji kapitał własny oraz zobowiązania ogółem. Zaistniałe różnice nie przekraczały 5% i nie wpłynęły na ocenę poddanych badaniu wskaźników. Analiza finansowa została przeprowadzona na podstawie dwóch pełnych lat obrotowych oraz bieżącego okresu (do sierpnia 2022 r.). Zgodnie ze standardem E.1.1. dokumentacja przedkładana przez spółkę kapitałową powinna dotyczyć 3 lat obrotowych i bieżącego okresu.

Jak wyjaśnił Dyrektor ZUS O/Rybnik (...) *zgodnie z obowiązującą w ZUS organizacją pracy i podziałem kompetencji w zakresie rozpatrywania wniosków o udzielenie ulgi, analiza finansowa była prowadzona w centrum kompetencyjnym*

³⁵ Nr identyfikacyjny 2052764.

³⁶ Nr identyfikacyjny 197261699.

³⁷ Różnica 4,4%

– Centrum Obsługi Wniosków o Ulgę. Sprawę procedował pracownik Centrum w Wałbrzychu.

(akta kontroli str. 363-368, 447-454, 750)

Wszystkie poddane badaniu 15 umów w sprawie odroczenia płatności składek, czy też rozłożenia ich na raty było monitorowane w zakresie terminowości ich spłat. Spośród 15 badanych, cztery umowy nie były monitorowane z należytą częstotliwością, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 455-457, 757-759)

2.3. Badanie pięciu podmiotów, którym udzielono ulg w spłacie zobowiązań wykazało, że tylko jeden płatnik³⁸ nie regulował składek na bieżąco oraz posiadał zaległości, względem których ZUS/O Rybnik prowadzi postępowanie egzekucyjne. Pozostali płatnicy regulowali bieżące zobowiązania. Analiza zadłużenia poddanych badaniu dokumentacji płatników, którym udzielono ulg w spłacie zobowiązań wykazała, że w okresie objętym kontrolą zadłużenie jednego z nich rok do roku rosło, a jednego spadało. Zadłużenie pozostałych trzech płatników na przestrzeni kontrolowanego okresu ulegało znacznym wahaniom³⁹.

(akta kontroli str. 457, 476-486, 518-530, 574-593, 630-637, 695-699)

2.4. W 2019 r. ZUS/O Rybnik ZUS wystawił 83 604 tytułów wykonawczych⁴⁰ na kwotę 227 383,6 tys. zł. W 2020 r., w trakcie trwania pandemii COVID-19, działania te zostały częściowo ograniczone – wystawiono 45 036 TW na kwotę 91 150,3 tys. zł. W 2021 r. liczba TW wzrosła do poziomu 63 568 i obejmowała kwotę 148 636,7 tys. zł. W 2022 r. wystawiono 94 467 TW na łączną kwotę 237 875,3 zł.

ZUS/O Rybnik w okresie objętym kontrolą prowadził działania egzekucyjne na łączną kwotę 704 046,0 tys. zł, w tym najwięcej w formie egzekucji własnej – łącznie w latach objętych kontrolą wystawił 262 910 TW na kwotę 580 348,9 tys. zł. Ponadto prowadził egzekucję administracyjną za pośrednictwem właściwego urzędu skarbowego (14 780 TW na kwotę 4 073,8 tys. zł), a także sądową – prowadzoną przez komornika sądowego na podstawie tytułu wykonawczego wystawionego przez ZUS oraz w ramach postępowania upadłościowego (8 985 TW na kwotę 111 471,7 tys. zł). Odzyskał łącznie 198 706,2 tys. zł, w tym najwięcej w ramach egzekucji własnej – 187 331,2 tys. zł.

W latach 2019-2022 miernik efektywności egzekucji kształtował się na poziomie odpowiednio: 47,1%, 50,6%, 40,7% i 44,7%; miernik poziomu dochodzenia należności: 79,2%, 80,6% (I i II kwartał 2020 r. wyłączone z opomiarowania ze względu na COVID-19), 79,2% i 81,7%; miernik terminowości wystawiania TW: 70,1%, 40,4%, 37,0% i 52,3%.

(akta kontroli str. 1516, 1948)

Badanie próby 10 podmiotów spośród 30 największych dłużników, wobec których prowadzone było postępowanie egzekucyjne⁴¹ wykazało, że ZUS O/Rybnik w przypadku 10 spośród 30 objętych badaniem tytułów wykonawczych nie podejmował działań zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie procedurami, co szerzej opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

³⁸ Nr 197261699.

³⁹ Zadłużenie płatników na koniec każdego roku w okresie 2019-2022 wynosiło odpowiednio dla płatnika: nr ID 2052764: 2 907,5 tys. zł, 4 461,7 tys. zł, 5 264,9 tys. zł oraz 4 751,6 tys. zł, nr ID 238207334: 0 zł, 744,1 tys. zł, 369,2 tys. zł oraz 3 561,9 tys. zł, nr ID 197261699: 3 835,0 tys. zł, 3 619,0 tys. zł, 3 563,2 tys. zł oraz 3 831,1 tys. zł.

⁴⁰ Dalej: TW.

⁴¹ Według stanu na 31 grudnia 2022 r. Badaniu poddano najstarszy, najnowszy oraz największy tytuł egzekucyjny jaki był wprowadzony do systemów elektronicznych ZUS.

Oddział w ramach podejmowanych czynności egzekucyjnych stosował różnorodne środki egzekucyjne w tym: zajęcia rachunków bankowych, zajęcia z wynagrodzeń za pracę, zajęcia wierzytelności.

W trakcie badania stwierdzono przypadki wystawiania tytułów egzekucyjnych z opóźnieniem sięgającym od 19 do 104 dni, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

W ramach ustalania majątku dłużników ZUS O/Rybnik dokonywał weryfikacji: środków finansowych gromadzonych na rachunkach bankowych, majątku ruchomego oraz nieruchomości w dostępnych bazach danych m.in.: Ognivo, CEPIK, Centralnej Ewidencji Ksiąg Wieczystych, BC (dotyczącej pobieranych zasiłków), E2 (dotyczącej pobieranych emerytur), PI (Punkt Informacyjny), EMIR-SEKS/AD (system do obsługi, wyliczania oraz wypłaty świadczeń emerytalno-rentowych), RENTIER (w zakresie rent). ZUS O/Rybnik wykorzystywał również instytucję wyjawiania majątku przez dłużnika.

W przypadku ustalenia majątku, poza przypadkami opisanymi w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*, dokonywano zabezpieczeń na majątku dłużnika poprzez wpis do ksiąg wieczystych oraz w skarbowym rejestrze zastawów.

W przypadku pięciu tytułów wykonawczych gdy naczelnik urzędu skarbowego prowadził już wobec dłużnika egzekucję (tzw. zbieg egzekucji), bądź gdy zaistniała konieczność zastosowania środków egzekucyjnych, do których Oddział nie posiadał uprawnień, kierowano stosowne wnioski do właściwych naczelników urzędów skarbowych. W poddanych badaniu przypadkach tytułów wykonawczych brak było możliwości przeniesienia odpowiedzialności za zobowiązania z tytułu składek na osoby trzecie⁴².

Konta dłużników, których dotyczyły tytuły wykonawcze poddane badaniu, za wyjątkiem przypadków opisanych w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*, były odświeżane z częstotliwością wymaganą procedurami.

(akta kontroli str. 766-774)

W zakresie monitorowania prowadzonych postępowań egzekucyjnych Dyrektor ZUS O/Rybnik wskazał, że (...) *prowadzone sprawy egzekucyjne były monitorowane w czasie dokonywania czynności związanych z kierowaniem tytułów wykonawczych do egzekucji i zajęć składników majątkowych, weryfikowaniem odpowiedzi dłużników zajętych wierzytelności i informacji z bazy OGNIVO, weryfikowaniem pism dotyczących płatników dot. innych postępowań (np. upadłościowych, egzekucji z nieruchomości), weryfikowaniem odpowiedzi innych organów egzekucyjnych. Informacje o wpływie pism i czynnościach są rejestrowane w aplikacjach: FW 5.11.002J Moduł obsługi tytułów wykonawczych, WZA 2.26.1.22294 Generator TW i zajęć składników majątkowych ZA. Aplikacje nie umożliwiają jednak automatycznego zarejestrowania wpisu o monitorowaniu postępowania egzekucyjnego po wykonaniu czynności w sprawie.*

2.5. W okresie objętym kontrolą Oddział wydał 28 decyzji o umorzeniu należności na łączną kwotę 2 956,4 tys. zł.

(akta kontroli str. 1517)

Badaniem objęto pięć postępowań⁴³, w wyniku których w okresie objętym kontrolą umorzono należności z tytułu składek na łączną wartość 530,7 tys. zł, w tym na

⁴² Na podstawie art. 108 § 1 w związku z art. 107 § 1 i § 2 oraz art. 116 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja Podatkowa (Dz. U. z 2022 r. poz. 2651, ze zm.).

⁴³ Do badania przyjęto postępowania z największymi umorzeniami należności, w tym trzy dokonane na podstawie przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz dwa dokonane na podstawie tzw. ustawy abolicyjnej.

podstawie przepisów ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych⁴⁴, w kwocie 411,7 tys. zł oraz na podstawie przepisów ustawy z 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność⁴⁵ w kwocie 119,0 tys. zł.
(akta kontroli str. 973)

Dwa badane postępowania były prowadzone na podstawie przepisów ustawy abolicyjnej. W przypadku trzech poddanych badaniu spraw, należności umorzono na podstawie przepisów ustawy o sus (art. 28 ust. 3 pkt 5, 6 lub art. 28 ust. 3 pkt 1), w związku z ich całkowitą nieściągalnością.

Po otrzymaniu wniosków o umorzenie należności, występowano do właściwych komórek o przekazanie informacji o stanie należności⁴⁶, prowadzonym postępowaniu egzekucyjnym⁴⁷ oraz składnikach majątkowych i zabezpieczeniach na majątku dłużnika⁴⁸.

W poddanych badaniu sprawach dotyczących umorzenia należności na podstawie przepisów ustawy o sus, ZUS O/Rybnik wydawał decyzje w sprawie umorzenia należności w związku z wystąpieniem standardów przewidzianych w załączniku nr 3 do Procedury 4.1, tj. Instrukcji odraczania terminu płatności składek, umarzania i rozkładania na raty należności z tytułu składek oraz kosztów egzekucyjnych.

Umorzenia następowały w związku ze stwierdzeniem:

- wyrejestrowania działalności gospodarczej oraz braku dochodów i majątku dłużnika,
- braku możliwości uzyskania kwot przekraczających wydatki egzekucyjne,
- braku możliwości przeniesienia odpowiedzialności na osoby trzecie.

Wnioski wewnętrzne w sprawie umorzenia należności, za wyjątkiem jednego przypadku⁴⁹, były opracowywane w terminie do 7 dni roboczych od dnia, w którym minął termin zapoznania się z aktami sprawy, co było zgodne z pkt. 19 Instrukcji odraczania terminu płatności składek, umarzania i rozkładania na raty należności z tytułu składek oraz kosztów egzekucyjnych do Procedury 4.1. Wnioski były kompletne, właściwie udokumentowane i zaakceptowane przez uprawnione osoby.

Jak wskazał Dyrektor ZUS/O Rybnik (...) zgodnie z obowiązującą w ZUS organizacją pracy i podziałem kompetencji w zakresie rozpatrywania wniosków o umorzenie, procedowanie wniosku po przekazaniu przez Doradcę ds. ulg i umorzeń jest prowadzone w centrum kompetencyjnym tj. Centrum Umorzeń. W sprawie dot. dłużnika ID 1222200 16.11.2021 r. postępowanie zostało przekazane do Centrum Umorzeń w Łodzi I w celu podjęcia rozstrzygnięcia i tam było procedowane.

Umorzenia należności były dokonywane również na wnioski dłużników w odniesieniu do nieopłaconych składek za okres od stycznia 1999 r. do lutego 2009 r. wraz z należnymi odsetkami za zwłokę, opłatami prolongacyjnymi, kosztami upomnień, opłatami dodatkowymi i kosztami egzekucyjnymi, co było zgodne z art. 1 ust.1 ustawy abolicyjnej.

W jednym przypadku wniosek złożono 11 lutego 2013 r., tj. w terminie 24 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy abolicyjnej⁵⁰, a w drugim 12 sierpnia 2016 r., tj. do 12 miesięcy od uprawomocnienia się decyzji ZUS O/Rybnik o wysokości zadłużenia

⁴⁴ Dz. U. z 2023 r. poz. 1230, ze zm.; dalej: ustawa o sus.

⁴⁵ Dz. U. z 2012 r. poz. 1551, ze zm.; dalej: ustawa abolicyjna.

⁴⁶ Informacja o stanie należności z tytułu składek (ZUU-11).

⁴⁷ Informacja o prowadzonym postępowaniu egzekucyjnym (ZUU-2)

⁴⁸ Informacja o zabezpieczeniach na majątku dłużnika (ZUU-1).

⁴⁹ Wniosek z dnia 18 października 2021 r., płatnik ID 1222200.

⁵⁰ 15 stycznia 2013 r.

z tytułu składek. Powyższe było zgodne odpowiednio z art. 1 ust. 4 i ust. 5 ustawy abolicyjnej.

W obu przypadkach, poza zadłużeniem podlegającym umorzeniu występowało zadłużenie niepodlegające umorzeniu, które w wyniku wywiązania się przez płatników z zawartych układów ratalnych⁵¹ oraz uregulowania należności z tytułu składek niepodlegających umorzeniu zostało spłacone – na dzień wydania decyzji o umorzeniu⁵² nie było zadłużenia, co było zgodne z art. 1 ust. 11 ustawy abolicyjnej.

O przedłużeniach terminów załatwienia sprawy dłużnik był zawiadamiany. W jednym na pięć badanych przypadków termin załatwienia sprawy nie został dotrzymany, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*. Jedno⁵³ z sześciu poddanych badaniu zawiadomień o przedłużeniu terminu załatwienia sprawy sporządzonych w ramach badanych pięciu postępowań ws. umorzeń należności, nie zawierały przyczyn niezakończenia sprawy w terminie, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 974-1500)

Analiza wniosku wewnętrznego w sprawie umorzenia należności dłużnika o ID 1222200 wykazała, że został on sporządzony w dniu 10 stycznia 2022 r., tj. dziewięć dni roboczych po upływie terminu na zapoznanie z aktami sprawy w prowadzonym postępowaniu, który upłynął w dniu 17 grudnia 2021 r.

Zgodnie z pkt 19 Instrukcji odraczania terminu płatności składek, umarzania i rozkładania na raty należności z tytułu składek oraz kosztów egzekucyjnych do Procedury 4.1. taki wniosek powinien zostać sporządzony w terminie siedmiu dni roboczych od dnia, w którym upłynął termin na zapoznanie się z aktami sprawy.

(akta kontroli str. 973-1062, 1505)

Jak wyjaśnił Dyrektor ZUS O/Rybnik (...) zgodnie z obowiązującą w ZUS organizacją pracy i podziałem kompetencji w zakresie rozpatrywania wniosków o umorzenie, procedowanie wniosku po przekazaniu przez Doradcę ds. ulg i umorzeń jest prowadzone w centrum kompetencyjnym tj. Centrum Umorzeń.

W sprawie dot. dłużnika ID 1222200 16.11.2021 r. postępowanie zostało przekazane do Centrum Umorzeń w Łodzi I w celu podjęcia rozstrzygnięcia i tam było procedowane.

(akta kontroli str. 1504-1505)

W przypadku dłużnika o numerze ID 1220684 wniosek o umorzenie należności wpłynął w dniu 11 lutego 2013 r., a postępowanie zakończono po upływie trzech miesięcy i pięciu dni. Powyższe było niezgodne z art. 35 § 3 Kpa, który przewiduje maksymalny termin na załatwienie sprawy wymagającej przeprowadzenia postępowania wyjaśniającego – miesiąc, a sprawy szczególnie skomplikowanej na dwa miesiące.

(akta kontroli str. 974, 1411-1500)

Jak wyjaśnił Dyrektor ZUS O/Rybnik (...) zgodnie z wprowadzoną w ZUS organizacją pracy i podziałem kompetencji w zakresie rozpatrywania wniosków o abolicję, Centrum Umorzeń przejęły także obsługę wszczętych przed 1 kwietnia 2020 r. i niezakończonych postępowań prowadzonych na podstawie ustawy z dnia 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność (Dz. U. z 2012 r., poz. 1551).

⁵¹ Umowy o rozłożeniu na raty należności z tytułu składek niepodlegających umorzeniu z 8 października 2014 r. oraz dnia 8 września 2021 r.

⁵² Decyzje o umorzeniu należności objętych ustawą abolicyjną wydano odpowiednio: 21 lutego 2019 r. i 14 grudnia 2021 r.

⁵³ Zawiadomienie 9 lipca 2019 r. – ID 2135943.

Badana sprawa została przekazana do Centrum Umorzeń w Łodzi i tam była dalej procedowana.

Ponadto wskazał, że w art. 35 § 3 Kpa założono możliwość, że sprawa przedstawiona organowi do załatwienia może okazać się zbyt kompleksowa i zawiła, aby mógł on wydać rozstrzygnięcie w podstawowym terminie. Ustawodawca nie wskazuje, jakie sprawy należy uznać za szczególnie skomplikowane. Zatem zakwalifikowanie sprawy jako wymagającej prowadzenia dłuższego postępowania wyjaśniającego należy uznać za dyskrecjonalne uprawnienie organu (komentarz KPA red. Hauser 2023 wyd. 8). Rozstrzygnięcie wniosku o umorzenie wymaga nie tylko podjęcia niezbędnych czynności do dokładnego wyjaśnienia sprawy i dokonania wszechstronnej analizy i oceny zgromadzonych dokumentów, zapewnienia stronie udziału w postępowaniu, ale w szczególności dokonania oceny wpływu umorzenia na stan sektora finansów publicznych, który tworzy ZUS i zarządzane przez niego fundusze, jak i na dalsze funkcjonowanie dłużnika w sferze gospodarczej i społecznej.

(akta kontroli str. 1505, 1507)

2.6. W latach 2019-2022 sporządzono 16 327 wniosków o odpisanie przedawnionych należności z tytułu składek na łączną kwotę 287 045, tys. zł⁵⁴ (w tym odsetki o wartości 143 886,9 tys. zł). Przyczynami dokonywanych odpisów należności były:

- sporządzenie z urzędu dokumentów rozliczeniowych korygujących (także w związku z ustaleniem okresu podlegania ubezpieczeniom) – 6 071 wniosków o przedawnienie, co stanowiło 37,2 % wniosków o przedawnienie ogółem;
- umorzenie postępowania egzekucyjnego ze względu na bezskuteczność, przy jednoczesnym braku możliwości dalszego dochodzenia (brak składników majątkowych, brak możliwości przeniesienia odpowiedzialności na osoby trzecie, na spadkobierców, zgon płatnika) – 3 275 wniosków o przedawnienie, co stanowiło 20,1 % wniosków o przedawnienie ogółem;
- kwota niedojrzała do egzekucji – 1 646 wniosków o przedawnienie, co stanowiło 10,1 % wniosków o przedawnienie ogółem;
- brak działań ZUS O/Rybnik - 1 143 wnioski o przedawnienie, co stanowiło 7,0 % wniosków o przedawnienie ogółem;
- sporządzenie z urzędu dokumentów rozliczeniowych pierwszorazowych (także w związku z ustaleniem okresu podlegania ubezpieczeniom) – 1 074 wnioski o przedawnienie, co stanowiło 6,6 % wniosków o przedawnienie ogółem;
- inne powody (np. przedawnienie u dłużnika pierwotnego, niewystarczające środki na pokrycie należności po sprzedaży nieruchomości zabezpieczonej hipoteką) - 1 061 wniosków o przedawnienie, co stanowiło 6,5 % wniosków o przedawnienie ogółem;
- złożenie przez płatnika dokumentów korygujących za okresy przedawnione – 789 wniosków o przedawnienie, co stanowiło 4,8 % wniosków o przedawnienie ogółem;
- brak możliwości podjęcia działań zmierzających do wyegzekwowania należności (brak kontaktu z płatnikiem: wymeldowany, za granicą, brak możliwości doręczenia korespondencji) – 721 wniosków o przedawnienie, co stanowiło 4,4 % wniosków o przedawnienie ogółem;
- bezpodstawnie prowadzone postępowanie egzekucyjne (na podstawie deklaracji rozliczeniowej ZUS DRA bez pouczenia, niewłaściwe doręczenie) – 277 wniosków o przedawnienie, co stanowiło 1,7 % wniosków o przedawnienie ogółem;

⁵⁴ Należności powstałe do grudnia 1998 r.: 282 wniosków, kwota odpisanych należności: 2 744 141,50 zł oraz odsetki w wysokości 7 772 511,80 zł; należności powstałe od stycznia 1999 r.: 16 045 wniosków, kwota odpisanych należności 140 413 912,90 zł oraz odsetki w wysokości 136 164 424,63 zł.

- złożenie przez płatnika dokumentów pierwszorazowych za okresy przedawnione – 112 wniosków o przedawnienie, co stanowiło 0,7 % wniosków o przedawnienie ogółem;
- wyrok Trybunału Konstytucyjnego odnośnie do przedawnienia należności na dzień 13 listopada 2013 r., zabezpieczonych hipoteką w latach 1999-2002 – 58 wniosków o przedawnienie, co stanowiło 0,4 % wniosków o przedawnienie ogółem;
- upadłość/likwidacja (w tym upadłość ogłoszona przed 1 stycznia 2003 r.) – 41 wniosków o przedawnienie, co stanowiło 0,3 % wniosków o przedawnienie ogółem;
- sporządzenie dokumentów rozliczeniowych w wyniku kontroli (przez płatnika lub z urzędu) – 32 wnioski o przedawnienie, co stanowiło 0,2 % wniosków o przedawnienie ogółem;
- sporządzenie dokumentów rozliczeniowych w wyniku kontroli pierwszorazowych (przez płatnika lub z urzędu) – 27 wniosków o przedawnienie, co stanowiło 0,2 % wniosków o przedawnienie ogółem.

(akta kontroli str. 1520-1521)

W jednym z 26 poddanych badaniu przypadków jako przyczynę odpisania należności ZUS O/Rybnik wskazał winę oddziału.

We wniosku nr 446/2022⁵⁵ o odpisanie przedawnionych należności z tytułu składek na:

- FUS za okres: lipiec 2007 r., od września do grudnia 2007 r., styczeń 2008 r. oraz wrzesień i październik 2010 r.,
- FUZ za lipiec, październik i listopad 2008 r., kwiecień, wrzesień oraz październik 2010 r.,
- FPiFGŚP⁵⁶ za wrzesień i październik 2010 r.,

gdzie łączna wartość przedawnionych należności wyniosła 1 717,4 tys. zł oraz odsetki w kwocie 114,0 tys. zł, jako odpowiedzialnego za przedawnienie należności wskazano Oddział, a jako przyczynę przedawnienia wskazano brak działań.

(akta kontroli str. 1522, 1673-1677)

Przedłożona do badania dokumentacja wskazywała, że w ramach wyżej wskazanych okresów były prowadzone działania w celu zabezpieczenia należności, w formie wpisów do rejestrów zastawów oraz do ksiąg wieczystych jedynie w stosunku do okresów wrzesień i październik 2010 r. W zakresie należności z pozostałych okresów opiewających na łączną wartość z odsetkami: 3 658,27 zł nie zostały podjęte żadne działania, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 1950-2005)

Jak wyjaśnił Dyrektor ZUS/O Rybnik, w opisie wniosku wskazano jako przyczynę „brak działań” ze względu na to, że Oddział nie podejmował działań egzekucyjnych wobec wskazanych należności. Natomiast podejmowano w związku z zadłużeniem dotyczącym tych okresów działania polegające na zabezpieczeniach na majątku ruchomym i nieruchomym. Działania dotyczące tego okresu zadłużenia obejmowały zabezpieczenia na majątku ruchomym i nieruchomym. Dokonany zastaw został wykreślony w 2022 r., a nieruchomości, na której było zabezpieczenie została sprzedana przez komornika w drodze licytacji. Ponadto wskazał, że (...) *Skuteczność podejmowanych działań egzekucyjnych za wcześniejsze okresy była niska w stosunku do wysokości wdrożonej egzekucji, pomimo zastosowania różnych środków egzekucyjnych do jednego TW. Działania egzekucyjne były podejmowane wobec rachunków bankowych dłużnika oraz wierzytelności. Dopóki spółka prowadziła*

⁵⁵ Zatwierdzonym w dniu 2 czerwca 2022 r.

⁵⁶ Fundusz Pracy i Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych.

działalność były podejmowane próby zwiększenia skuteczności prowadzonych działań (np. zajęcie wierzytelności z tytułu indywidualnych umów na ochronę domów jednorodzinnych).

(akta kontroli str. 1796)

ZUS O/Rybnik prowadził ewidencję zatwierdzonych wniosków o odpisanie przedawnionych należności, która zgodnie z załącznikiem nr 4 do Procedury 3.1 (rozdział IX pkt 6), zawierała m.in. numer wniosku, dane płatnika składek, dane osoby sporządzającej wniosek, kwotę odpisanych należności, przyczynę przedawnienia należności.

Żadna z ewidencji prowadzonych dla Oddziału bądź Inspektoratów nie zawierała, wymaganej Procedurą 3.1. daty sporządzenia wniosków. Ewidencje prowadzone za lata 2021-2022 przez Oddział Rybnik nie zawierały wypełnionej kolumny REGON. Ewidencje prowadzone za lata 2020-2022 przez Inspektorat w Tychach i Raciborzu⁵⁷ nie zawierały wypełnionego pola adresu, a w ewidencji Inspektoratu w Tychach i Wodzisławiu Śląskim, prowadzonej za 2020 r., brak było imienia i nazwiska osoby zatwierdzającej wniosek, co zostało opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 1714-1788)

Szczegółowym badaniem objęto dokumentację dotyczącą pięciu płatników⁵⁸, którym na podstawie 26 wniosków odpisano przedawnione należności o wartości 22 098,6 tys. zł⁵⁹ i stwierdzono, że:

- w trzech przypadkach na 26 badanych nota rozliczeniowa, na podstawie której dokonywano odpisu przedawnionych należności, została sporządzona z opóźnieniem, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*;
- przyczynami przedawnienia były: brak możliwości podjęcia działań do wyegzekwowania należności (dwa przypadki), kwota niedojrzała do egzekucji (jeden przypadek), przedawnienie należności u głównego dłużnika (pięć przypadków), sporządzenie z urzędu dokumentów rozliczeniowych korygujących (osiem przypadków), umorzenie postępowania egzekucyjnego ze względu na bezskuteczność, przy jednoczesnym braku możliwości dalszego dochodzenia (osiem przypadków), złożenie przez płatnika dokumentów rozliczeniowych korygujących (jeden przypadek), brak działań (jeden przypadek),
- należności przedawniły się po 5 latach licząc od dnia wymagalności z uwzględnieniem prowadzonych postępowań egzekucyjnych (EGZ), udzielonych ulg (ULG), postępowań upadłościowych (UPA), decyzji określających należności z tytułu składek (OPU), zabezpieczeń hipoteką lub zastawem (HIP), które powodowały zawieszenie bądź przerwanie biegu terminu przedawnienia;
- należności zabezpieczone hipoteką lub zastawem przedawniały się w momencie gdy ze sprzedaży komorniczej nie udało się zaspokoić należności Oddziału bądź wartość pojazdów była nieznaczną i nie figurowały już one jako posiadające ubezpieczenie OC w bazie danych Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego;
- wszystkie wnioski były zatwierdzane w zależności od kwot przedawnień albo przez właściwych Naczelników lub Kierowników bądź przez Zastępcę Dyrektora ds. dochodów, zgodnie z procedurą 3.1.

(akta kontroli str. 1519-1788)

⁵⁷ Oddziałowi w Rybniku podlegały cztery Inspektoraty z siedzibami w Tychach, Wodzisławiu Śląskim, Raciborzu i Pszczynie.

⁵⁸ Do badania przyjęto pięć spraw spośród 10 największych przedawnień w okresie objętym kontrolą, w tym dwa na najwyższą kwotę.

⁵⁹ Wartość należności bez odsetek.

Analiza terminowości przeglądów kont płatników, których należności zostały przez ZUS O/Rybnik odpisane jako przedawnione wykazała, że w sześciu na 130 poddanych badaniu okresów składkowych przegląd konta trzech z pięciu płatników odbywał się rzadziej niż wymagały tego obowiązujące procedury, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 1711-1713)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Konta dziewięciu z 13 poddanych badaniu płatników nie były odświeżane z należytą częstotliwością w trakcie 22⁶⁰ z objętych badaniem 338 miesięcy (6,5%), co było niezgodne z Procedurą obsługi procesu 3.1. Obsługa salda konta płatnika.

Zarządzeniem nr 125 z dnia 29 grudnia 2017 r. Prezes ZUS zmienił zarządzenie w sprawie wprowadzenia Procedury do procesu 3.1 Obsługa salda konta płatnika. Zgodnie z załącznikiem nr 6 – Wykaz terminów realizacji zadań, stanowiącym załącznik do Zarządzenia⁶¹ wskazano, że konta z zadłużeniem mają być obsługiwane nie rzadziej niż raz na trzy miesiące, a konta z udzieloną ulgą lub wystawionym tytułem wykonawczym – nie rzadziej niż raz na miesiąc.

Z kolei Zarządzeniem nr 3 Prezesa ZUS z dnia 8 stycznia 2020 r. wprowadzono Procedurę do procesu 3.1. Obsługa salda konta płatnika. Procedura ta w załączniku nr 3 Instrukcja analizy konta płatnika⁶², zawierała wytyczne w zakresie częstotliwości z jaką należy podjąć do obsługi konto płatnika. I tak, w przypadku płatników z udzieloną ulgą, konto należy podjąć do obsługi nie rzadziej niż raz na miesiąc; a z aktywnym tytułem wykonawczym, na które wpłynęły wpłaty na indywidualny numer rachunku składkowego – nie rzadziej niż raz na miesiąc. Konta z saldem WN (Winien), bez kont z aktywnym tytułem wykonawczym, na który wpłynęły wpłaty, miały być obsługiwane w częstotliwością co trzy miesiące.

Konta dziewięciu płatników o numerach identyfikacyjnych: 17602031, 230339826, 1975857, 2001733, 2052764, 2113025, 192885816, 2037843, 197261699 w okresie objętym kontrolą nie były obsługiwane z częstotliwością o jakiej mowa w wyżej przywołanych procedurach.

W przypadku płatnika o numerze:

- 1) 17602031 – konto z aktywnym układem ratalnym nie było obsługiwane z częstotliwością miesięczną za sierpień 2019 r.;
- 2) 230339826 – konto z saldem WN nie było obsługiwane z częstotliwością trzymiesięczną w styczniu i lutym 2022 r.;
- 3) 1975857 – konto z aktywną ulgą nie było obsługiwane z częstotliwością miesięczną w grudniu 2022 r.;
- 4) 2001733 – konto z tytułem wykonawczym bez wpłat nie było obsługiwane z częstotliwością trzymiesięczną w okresach: styczeń, maj, czerwiec, lipiec, sierpień, wrzesień, październik, listopad i grudzień 2022 r.;
- 5) 2052764 – konto z aktywnym układem ratalnym nie było obsługiwane z częstotliwością miesięczną w okresach: grudzień 2019 r. oraz październik 2022 r.;
- 6) 2113025 – konto z aktywną ulgą nie było obsługiwane z częstotliwością miesięczną w sierpniu 2022 r.;
- 7) 192885816 – konto z aktywnym tytułem wykonawczym, gdzie płatnik dokonał wpłaty nie było obsługiwane z miesięczną częstotliwością w styczniu 2019 r.;

⁶⁰ Z uwzględnieniem wyłączenia standardu częstotliwości w okresie od marca 2020 r. do grudnia 2021 r.

⁶¹ Wiersz pierwszy tabeli.

⁶² Rozdział I ust. 4 pkt 6 i 7.

- 8) 2037843 – konto z aktywnym układem ratalnym nie było obsługiwane z częstotliwością miesięczną w okresach: czerwiec, lipiec i grudzień 2019 r. oraz luty 2020 r.;
- 9) 197261699 – konto z aktywnym układem ratalnym, z założoną miesięczną częstotliwością obsługi, nie było obsługiwane we wrześniu 2022 r.
(akta kontroli str. 164-302, 455-737)

Dyrektora ZUS/O Rybnik wyjaśnił, że (...) zgodnie z pismem Prezesa Zakładu znak: UNP 2020-00195739 z 16.03.2020 r. w zakresie priorytetów realizacji zadań w komórkach RED i RKS, standard częstotliwości obsługi kont płatników został zawieszony od 3/2020 do 12/2021. W pozostałych okresach wskazanych wyżej, konta płatników nie były analizowane zgodnie ze standardem częstotliwości raz w miesiącu lub raz na 3 miesiące w zależności od rodzaju salda na koncie płatnika z uwagi na niedopatrzenie pracownika. Pomimo braku standardu częstotliwości płatnicy z zawartą umową układu ratalnego dokonywali bieżącego opłacenia należności, w przypadku płatników z saldem WN bez ulgi całość zadłużenia była objęta postępowaniem egzekucyjnym.

(akta kontroli str. 743-745, 753-759)

2. W dwóch z czterech badanych przypadków⁶³ gdzie płatnik nie uregulował składek, Oddział nie podjął przed upływem 90 dni od dnia ich wymagalności działań określonych w Procedurze 4.2, tj. nie wystawił tytułu wykonawczego. Tytuły wykonawcze zostały wystawione po upływie 111 i 104 dni od daty wymagalności należności.

Zgodnie z załącznikiem nr 5 Instrukcja likwidacji zadłużenia (Rozdział V pkt 2 ppkt 1) Procedury 3.1, w przypadku skutecznego doręczenia upomnienia albo decyzji i nieuregulowania zaległości przez płatnika należy po upływie 7 dni od dnia doręczenia upomnienia i nie później niż do 90 dni od dnia wymagalności składek, prowadzić dalsze działania zgodnie z Procedurą do procesu 4.2 Przymusowe dochodzenie należności.

Zarządzeniem nr 30 Prezesa ZUS z dnia 21 marca 2017 r. w sprawie wprowadzenia Procedury do procesu 4.2. Przymusowe dochodzenie należności, w Wykazie działań do procedury wskazano, że pierwszym z działań jakie mają być prowadzone w ramach egzekucji jest wystawienie tytułu wykonawczego.

U płatnika o numerze identyfikacyjnym: 192886816 stwierdzono, według stanu na 21 grudnia 2022 r., zadłużenie w kwocie 22 727,72 zł, które nie było objęte układami ratalnymi oraz postępowaniem egzekucyjnym. Zadłużenie dotyczyło okresów składkowych za sierpień, wrzesień, październik i listopad 2022 r. W każdym z zaległych okresów składkowych ZUS O/Rybnik wystosował i doręczył upomnienia.

W przypadku okresów składkowych za sierpień 2022 r. z datą wymagalności na 15 września 2022 r. oraz za październik 2022 r. z datą wymagalności na 15 listopada 2022 r. ZUS O/Rybnik wystawił tytuły wykonawcze odpowiednio w dniach 4 stycznia 2023 r. oraz 27 lutego 2023 r., tj. po upływie 111 i 104 dni od daty wymagalności należności.

(akta kontroli str. 303-362)

Jak wyjaśnił Dyrektor ZUS O/Rybnik, (...) 09.11.2022 r. pracownik RKS wystawił upomnienia przedegzekucyjne dla należności za 8/2022-9/2022 (upomnienia zostały doręczone 16.11.2022 r.), a 4.01.2023 r. dla należności za 10/2022-11/2022 (upomnienia zostały doręczone 9.01.2023 r.). Za 8/2022-9/2022 tytuł wykonawczy pracownik wystawił 4.01.2023 r., a za 10/2022-11/2022 – 27.02.2023 r. Z uwagi na fakt, że upomnienia przedegzekucyjne obejmowały należności za dwa okresy

⁶³ Wszystkie badane przypadki dotyczyły jednego płatnika, który nie uregulował składek za cztery miesiące 2022 r.

składkowe (8-9/2022 oraz 10-11/2022), tytuły wykonawcze do pierwszych miesięcy z upomnień tj. za 8/2022 oraz 10/2022 zostały wystawione niezgodnie ze standardem częstotliwości.

Dyrektor ZUS O/Rybnik wskazał, że brak dotrzymania terminu 90 dni na wystawienie tytułu wykonawczego od dnia wymagalności spowodowane było niedopatrzeniem pracownika.

(akta kontroli str. 743-744)

3. W trakcie prowadzonego postępowania, w wyniku którego Oddział udzielił płatnikowi⁶⁴ ulgi w formie układu ratalnego w odniesieniu do składki z maja 2022 r., w spotkaniu nie uczestniczył doradca ds. ulg i umorzeń, co było niezgodne z Procedurą 4.1. (załącznik nr 9, Rozdział I, pkt 2).

Na podstawie wniosku złożonego w dniu 15 czerwca 2022 r. Oddział przeprowadził postępowanie, w wyniku którego udzielił ww. płatnikowi ulgi w formie układu ratalnego w odniesieniu do składki z maja 2022 r. W trakcie prowadzonego postępowania, w dniu 30 czerwca 2022 r. miało miejsce spotkanie kierownictwa terenowej jednostki organizacyjnej (TJO) oraz przedstawicieli płatnika w sprawie udzielenia ulgi. W spotkaniu nie uczestniczył doradca ds. ulg i umorzeń, a notatkę sporządził Naczelnik Wydziału Realizacji Dochodów (RED), co było niezgodne z Procedurą 4.1. (załącznik nr 9, Rozdział I, pkt 2).

(akta kontroli str. 370-373)

Jak wyjaśnił Dyrektor ZUS O/Rybnik, (...) w spotkaniu Z-cy Dyrektora ds. dochodów Oddziału ZUS w Rybniku z przedstawicielami Płatnika, które odbyło się 30.06.2022 roku uczestniczył naczelnik Wydziału RED jako przełożony doradcy ds. ulg i umorzeń.

NIK zauważa, że obowiązująca w ZUS procedura wskazuje, że uczestnictwo doradcy ds. ulg i umorzeń w spotkaniu klienta z kierownictwem TJO nie ma charakteru fakultatywnego a obligatoryjny, wobec czego brak udziału tej osoby w spotkaniu stanowi niedochowanie obowiązujących procedur.

4. W przypadku 10 spośród 30 objętych badaniem tytułów wykonawczych Oddział nie podejmował działań zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie procedurami. I tak:
 - a. W przypadku tytułu wykonawczego nr TW4340519005965 z dnia 19 listopada 2019 r.⁶⁵, w którym wykazano wymagalną i podlegającą egzekucji administracyjnej należność pieniężną z tytułu składki na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych⁶⁶ za kwiecień 2019 r. w wysokości 18 307,60 zł, zaległość ta nie została wyegzekwowana ani zabezpieczona, pomimo że dłużnik dysponował majątkiem.

Dnia 1 lipca 2019 r. ZUS O/Rybnik wydał decyzję znak 340571DZPDZ19/000596, na podstawie której dokonano, w dniu 11 marca 2021 r., wpisu do księgi wieczystej zabezpieczając tym samym zadłużenie wraz z należnymi odsetkami za zwłokę tytułem składek na ubezpieczenia za okres od grudnia 2018 r. do marca 2019 r. Wpis do księgi wieczystej nie obejmował należności wynikających z tytułu wykonawczego nr TW4340519005965 z dnia 19 listopada 2019 r.

W dniu 4 lutego 2021 r. dłużnik złożył wniosek o rozłożenie na raty całego zadłużenia. W dniu 15 marca 2021 r. ZUS O/Rybnik rozłożył zaległości tego dłużnika (w tym dotyczącą składki na FUS za kwiecień 2019 r.) na 12 rat, gdzie pierwsza rata wyniosła 100 290,00 zł, kolejne 10 rat – 7 035,00 zł, a ostatnia rata płatna do dnia 21 lutego 2022 r. miała wynosić 3 826 081,70 zł. Raty były płacone terminowo za wyjątkiem ostatniej, która nie została uregulowana.

⁶⁴ Nr identyfikacyjny 17602031 – podmiot o szczególnych znaczeniu.

⁶⁵ Numer identyfikacyjny płatnika 2052487.

⁶⁶ Dalej: FUS.

W dniu 18 marca 2021 r. nieruchomość, na której została zabezpieczona zaległość została sprzedana. Zapisy księgi wieczystej utworzonej dla tej nieruchomości wskazywały, że w sprawie złożono zaświadczenia ZUS stwierdzające wygaśnięcia wierzytelności, a później w dniu 20 maja 2022 r. o zrzeczeniu się hipoteki przez ZUS. Zaległość wynikająca z nieopłaconej składki na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych za kwiecień 2019 r. nie została wyegzekwowana.

(akta kontroli str. 760-876)

Jak wyjaśnił Dyrektor ZUS O/Rybnik, (...) *zaległość nie została zabezpieczona na nieruchomości z uwagi na niedopatrzenie.*

(akta kontroli str. 964)

- b. W przypadku tytułu wykonawczego nr TW1340523000695 z dnia 13 lutego 2023 r.⁶⁷, w którym wykazano wymagalne i podlegające egzekucji administracyjnej należności pieniężne z tytułu składki na Fundusz Ubezpieczeń Zdrowotnych za lipiec 2022 r. w wysokości 122,45 zł, zaległość ta nie została wyegzekwowana ani zabezpieczona, pomimo że dłużnik dysponował majątkiem ruchomym.

W związku z tytułem wykonawczym, ZUS O/Rybnik w trakcie czynności związanych z ustalaniem majątku dłużnika ustalił, że posiada on samochód osobowy o wartości zastawczej w wysokości 35 200,00 zł. Na powyższej ruchomości ZUS O/Rybnik nie dokonał zabezpieczenia, a zaległość z tego tytułu wykonawczego nie została uregulowana.

(akta kontroli str. 760-876)

Dyrektor ZUS O/Rybnik, jako przyczynę braku zabezpieczenia zaległości wskazał niedopatrzenie.

(akta kontroli str. 964)

- c. W przypadku tytułu wykonawczego nr TW4340519005424 z dnia 10 października 2019 r.⁶⁸ wydano decyzję określającą wysokość zobowiązania, która stała się prawomocna w dniu 7 sierpnia 2019 r., tym samym wystawienie tytułu wykonawczego nastąpiło po 64 dniach, tj. 34 dni później niż przewidywała to Procedura do procesu 3.1. wprowadzona zarządzeniem Prezesa ZUS nr 125 z dnia 29 grudnia 2017 r.

(akta kontroli str. 774, 971-975)

Jak wyjaśnił Dyrektor ZUS O/Rybnik (...) *niedotrzymanie terminu 30 dni od uprawomocnienia decyzji na wystawienie tytułu wykonawczego spowodowane było niedopatrzeniem pracownika.*

(akta kontroli str. 964)

- d. W przypadku tytułu wykonawczego nr TW4340221002695 z dnia 18 sierpnia 2021 r.⁶⁹ konto dłużnika nie było przeglądane (analizowane) w listopadzie i grudniu 2022 r., tj. z częstotliwością raz na trzy miesiące przewidzianą Procedurą do procesu 3.1 wprowadzoną zarządzeniem nr 3 Prezesa ZUS z dnia 8 stycznia 2020 r.

(akta kontroli str. 772-773)

Jak wyjaśnił Dyrektor ZUS O/Rybnik (...) *brak odświeżenia nastąpił w wyniku przeoczenia pracownika*

(akta kontroli str. 965)

- e. W przypadku tytułu wykonawczego nr TW4340322001007 z dnia 23 lutego 2022 r.⁷⁰ konto dłużnika nie było odświeżane w październiku, listopadzie i grudniu 2022 r.,

⁶⁷ Numer identyfikacyjny płatnika 2052487.

⁶⁸ Numer identyfikacyjny płatnika 2052487.

⁶⁹ Numer identyfikacyjny płatnika 216487255.

⁷⁰ Numer identyfikacyjny płatnika 480736.

a tytuł wykonawczy został wystawiony w dniu 23 marca 2022 r., tj. z opóźnieniem 104 dni od upływu 30 dni od dnia uprawomocnienia się decyzji (9 listopada 2021 r.) określającej wysokość zobowiązania, co było niezgodne z Procedurą do procesu 3.1 wprowadzoną zarządzeniem nr 3 Prezesa ZUS z dnia 8 stycznia 2020 r.

Według Procedury do procesu 3.1 wprowadzonej zarządzeniem nr 3 Prezesa ZUS z dnia 8 stycznia 2020 r. konto dłużnika z aktywnym tytułem wykonawczym powinno być odświeżane z częstotliwością raz na trzy miesiące, a tytuł wykonawczy powinien być wystawiony w terminie 30 dni od uprawomocnienia się decyzji.

(akta kontroli str. 772-774, 976-989)

Jak wyjaśnił Dyrektor ZUS O/Rybnik (...) *niedotrzymanie terminu 30 dni od uprawomocnienia decyzji na wystawienie tytułu wykonawczego spowodowane było niedopatrzeniem pracownika.*

Ponadto Z-ca Dyrektora ZUS O/Rybnik wskazał, że brak odświeżenia konta nastąpił w wyniku przeoczenia pracownika.

(akta kontroli str. 965, 994)

- f. W przypadku tytułu wykonawczego nr TW1340211008999 z dnia 25 sierpnia 2019 r.⁷¹ konto dłużnika nie było odświeżane w okresie od maja do grudnia 2022 r. (przez osiem miesięcy), z częstotliwością raz na trzy miesiące, przewidzianą Procedurą do procesu 3.1 wprowadzoną zarządzeniem nr 3 Prezesa ZUS z dnia 8 stycznia 2020 r.

(akta kontroli str. 772-773)

Jak wyjaśnił Dyrektor ZUS O/Rybnik (...) *brak odświeżenia nastąpił w wyniku przeoczenia pracownika.*

(akta kontroli str. 966)

- g. Tytuł wykonawczy nr TW4340220001087 z dnia 1 czerwca 2020 r.⁷², na którym wykazano wymagalne i podlegające egzekucji administracyjnej należności pieniężne z tytułu składki m.in. na FUS za grudzień 2019 r. w wysokości 834,60 zł (wartość zaległości z całego tytułu wykonawczego wynosiła: 1 669,20 zł) został wystawiony po 138 dniach (tj. 48 dni po terminie) od daty wymagalności należności⁷³, a tytuł wykonawczy nr TW1340220000644 z dnia 28 września 2020 r., na którym wykazano wymagalne i podlegające egzekucji administracyjnej należności pieniężne z tytułu składki na Fundusz Ubezpieczeń Zdrowotnych⁷⁴ za styczeń 2020 r. w wysokości 342,30 zł wystawiono po 49 dniach (tj. 19 dni po terminie) od uprawomocnienia się decyzji określającej wysokość zobowiązania⁷⁵, co było niezgodne z Procedurą do procesu 3.1 wprowadzonej zarządzeniem nr 3 Prezesa ZUS z dnia 8 stycznia 2020 r.

Według Procedury do procesu 3.1 wprowadzonej zarządzeniem nr 3 Prezesa ZUS z dnia 8 stycznia 2020 r. termin na wystawienie tytułu wykonawczego wynosił nie więcej niż 90 dni od wymagalności składek albo 30 dni od uprawomocnienia się decyzji.

(akta kontroli str. 774, 890-891, 902-903, 990-993)

Jak wyjaśnił Dyrektor ZUS O/Rybnik (...) *zarówno niedotrzymanie terminu 30 dni od uprawomocnienia decyzji na wystawienie tytułu wykonawczego jaki i niedotrzymanie terminu 90 dni od dnia wymagalności przy upomnieniu, spowodowane było niedopatrzeniem pracownika.*

(akta kontroli str. 967)

⁷¹ Numer identyfikacyjny płatnika 2001733.

⁷² Numer identyfikacyjny płatnika 194567718.

⁷³ 15 stycznia 2020 r.

⁷⁴ Fundusz Ubezpieczeń Zdrowotnych

⁷⁵ 10 sierpnia 2020 r.

- h. W przypadku tytułu wykonawczego nr TW1340022003731 z dnia 12 października 2022 r.⁷⁶, na którym wykazano wymagalne i podlegające egzekucji administracyjnej należności pieniężne z tytułu składki na FUZ za maj 2022 r. w wysokości 240,35 zł został wystawiony po 119 dniach od daty wymagalności składki, tj. 29 dni później niż przewidywała to Procedura do procesu 3.1 wprowadzona zarządzeniem nr 3 Prezesa ZUS z dnia 8 stycznia 2020 r., gdzie termin ten wynosił 90 dni.

(akta kontroli str. 774, 918-919)

Jak wyjaśnił Dyrektor ZUS O/Rybnik (...) *niedotrzymanie terminu spowodowane było niedopatrzeniem pracownika.*

(akta kontroli str. 969)

- i. W przypadku tytułu wykonawczego nr TW4340321000485 z dnia 4 marca 2021 r.⁷⁷, na którym wykazano wymagalne i podlegające egzekucji administracyjnej należności pieniężne z tytułu składki m.in. na FUS za kwiecień 2019 r. w wysokości 3 435,40 zł (wartość zaległości z całego tytułu wykonawczego wynosiła: 537 710,20 zł), należności nie zabezpieczono na majątku ruchomym. Zgodnie z wydrukiem z CEPIK⁷⁸ z 17 grudnia 2019 r. dłużnik posiadał samochód osobowy o wartości zastawczej w wysokości 26 400,00 zł.

(akta kontroli str. 927-956)

Z-ca Dyrektora ZUS O/Rybnik, wyjaśnił, że zaległość nie została zabezpieczona przez niedopatrzenie.

(akta kontroli str. 969)

- j. W przypadku tytułu wykonawczego nr TW4340516006027 z dnia 20 czerwca 2016 r.⁷⁹ konto dłużnika nie było odświeżane w styczniu i lutym 2020 r. oraz w okresie od czerwca do listopada 2022 r. (osiem miesięcy), tj. z częstotliwością raz na trzy miesiące, przewidzianą Procedurą do procesu 3.1 wprowadzoną zarządzeniem nr 3 Prezesa ZUS z dnia 8 stycznia 2020 r.

(akta kontroli str. 772-773)

Jak wyjaśnił Dyrektor ZUS O/Rybnik (...) *Brak odświeżenia nastąpił w wyniku przeoczenia pracownika.*

(akta kontroli str. 970)

5. W jednej⁸⁰ na pięć poddanych badaniu spraw dotyczących umorzenia należności, ZUS/O Rybnik nie dotrzymał terminu załatwienia sprawy określonego w art. 35 § 3 Kpa.

W przypadku dłużnika o numerze ID 1664089 wnioski o umorzenie należności wpłynęły w dniu 12 sierpnia 2016 r., a postępowanie w sprawie, przy uwzględnieniu terminów przewidzianych w przepisach prawa dla dokonania określonych czynności, zostało zakończone po upływie siedmiu miesięcy i 28 dni.

(akta kontroli str. 974, 1331-1410)

Jak wyjaśnił Dyrektor ZUS O/Rybnik (...) *opóźnienie w rozpatrzeniu sprawy wynikało z obciążenia zadaniami związanymi z wnioskami o abolicję, wnioskami o ulgę jak i wnioskami o umorzenie, które w tym okresie były rozpatrywane przez Referat ds. ulg i umorzeń. W okresie od 01.08.2016r. do 28.02.2019r. w rozpatrzeniu pozostawało 11930 wniosków; wnioski o ulgę i umorzenie w okresie od 1.08.2016 do 28.02.2019 wg Raportu 1 Aplikacji OUU: wnioski pozostające z poprzednich okresów – 521,*

⁷⁶ Numer identyfikacyjny płatnika 230339826.

⁷⁷ Numer identyfikacyjny płatnika 19285816

⁷⁸ Centralna Ewidencja Pojazdów i Kierowców.

⁷⁹ Numer identyfikacyjny płatnika 84501508

⁸⁰ Sprawy dłużnika o numerze ID: 1664089.

wnioski nowe – 9200, wnioski abolicyjne wg rejestru Abolicja_1_10A, wnioski niezakończone do 1.08.2016 (brak decyzji o umorzeniu) – 1814, wnioski nowe – 395.
(akta kontroli str. 1505)

6. W postępowaniu prowadzonym w stosunku do dłużnika o nr ID 1664089⁸¹ wystosowano dwa zawiadomienia o terminie przedłużenia załatwienia sprawy – jedno w dniu 9 listopada 2016 r. przedłużające ten termin do 9 stycznia 2017 r., a drugie z dnia 1 marca 2017 r. przedłużające termin załatwienia sprawy do dnia 1 maja 2017 r. – bez zachowania ciągłości terminu, co powodowało, że strona postępowania nie została powiadomiona o przedłużeniu postępowania w okresie od 9 stycznia 2017 r. do 1 marca 2017 r., co było niegodne z art. 36 § 1 Kpa, według którego w przypadku niezakończenia sprawy w terminie organ administracji publicznej jest obowiązany zawiadomić strony m.in. podając przyczyny zwłoki.
(akta kontroli str. 1345-1346)

Jak wyjaśnił Dyrektor ZUS O/Rybnik: (...) Luka wynikała prawdopodobnie z niedopatrzenia. W badanej sprawie ustalana była prawidłowa wysokość zadłużenia podlegająca abolicji. (...) Po uzyskaniu w kwietniu 2017 r. informacji o stanie konta sprawa była dalej procedowana.

(akta kontroli str. 1507)

7. Jedno⁸² z sześciu poddanych badaniu zawiadomień o przedłużeniu terminu załatwienia sprawy sporządzonych w ramach badanych pięciu postępowań ws. umorzeń należności, nie zawierało przyczyn niezakończenia sprawy w terminie, co było niezgodne z art. 36 § 1 Kpa, zgodnie z którym w przypadku niezakończenia sprawy w terminie organ administracji publicznej jest obowiązany zawiadomić strony m.in. podając przyczyny zwłoki.

(akta kontroli str. 1022, 1084)

Jak wyjaśnił Z-ca Dyrektora ZUS O/Rybnik w sprawie płatnika o numerze ID 2135943 brak podania przyczyn zwłoki w zawiadomieniu wynikał z niedopatrzenia.

(akta kontroli str. 1512)

8. Ewidencje zatwierdzonych wniosków o odpisanie przedawnionych należności prowadzonych dla Oddziału bądź Inspektoratów za lata 2020-2022 nie zawierały wszystkich danych wymaganych Procedurą 3.1., tj.:
- a) żadna z ewidencji prowadzonych dla Oddziału bądź Inspektoratów za lata 2020-2022 nie zawierała daty sporządzenia wniosków;
 - b) ewidencje prowadzone za lata 2021-2022 przez Oddział Rybnik nie zawierały wypełnionej kolumny REGON;
 - c) ewidencje prowadzone za lata 2020-2022 przez Inspektorat w Tychach i Raciborzu nie zawierały wypełnionego pola adresu;
 - d) w ewidencji Inspektoratu w Wodzisławiu Śląskim, prowadzonej za 2020 r., brak było imienia i nazwiska osoby zatwierdzającej wniosek,
- co było niezgodne z Procedurą 3.1, załącznik nr 4 – Instrukcja ustalania i odpisywania należności.

(akta kontroli str. 1714-1788)

Jak wyjaśniła Naczelnik Wydziału Rozliczeń Kont Płatników Składek⁸³, brak kolumny z datą sporządzenia wniosku nastąpił z uwagi na przeoczenia. Wskazała, że (...) od roku 2023 w rejestrach została już wprowadzona kolumna z datą sporządzenia wniosku. Ponadto wyjaśniła, że kolumny REGON i adres nie zostały uzupełnione (...) gdyż zostały wypełnione inne dane identyfikacyjne płatnika zgodnie z którymi byliśmy

⁸¹ Postępowanie ws. umorzeń należności na podstawie tzw. ustawy abolicyjnej.

⁸² Zawiadomienie 9 lipca 2019 r. – ID 2135943.

⁸³ Dalej: RKS.

w stanie potwierdzić jego konto w Kompleksowym Systemie Informatycznym (KSI). Wyjaśniła również, że brak wypełnionej kolumny adresu w ewidencji z Inspektoratu z Wodzisławia Śląskiego za 2020 r. nastąpił przez niedopatrzenie. Wskazała, że (...) w kolejnych latach pozycja jest uzupełniana. Ponadto na każdym indywidualnym wniosku sporządzanym w formie papierowej figurują dane osoby sporządzającej i zatwierdzającej oraz daty jego sporządzenia i zatwierdzenia sporządzenia.

Powyższe wyjaśnienia potwierdził Dyrektor ZUS/O Rybnik.

(akta kontroli str. 1792-1796)

9. W trzech na poddanych badaniu 26 wniosków o odpisanie należności przedawnionych, nota rozliczeniowa na podstawie której dokonywano odpisu przedawnionych należności została sporządzona z opóźnieniem wynoszącym trzy i cztery dni w stosunku do terminów określonych w wewnętrznych procedurach, tj.:

- a) w przypadku płatnika o numerze ID 198056136 i wniosku o numerze 1459/2019/RKS zatwierdzenie wniosku nastąpiło w dniu 11 grudnia 2019 r., a sporządzenie noty rozliczeniowej odpisu należności z tytułu składek w wyniku przedawnienia, nastąpiło w dniu 18 grudnia 2019 r. tj. trzy dni po terminie, o którym mowa w obowiązującym w tym okresie Wykazie terminów realizacji zadań (Procedura 3.1., Załącznik nr 6, pkt 2), gdzie wskazano termin dwóch dni roboczych;
- b) w przypadku płatnika o numerze ID 2001555 i wniosków o numerach 605/2020 i 606/2020 zatwierdzenie wniosku nastąpiło w dniu 4 maja 2020 r., a sporządzenie noty rozliczeniowej odpisu należności z tytułu składek w wyniku przedawnienia, nastąpiło w dniu 12 maja 2020 r. tj. cztery dni po terminie, o którym mowa w obowiązującej w tym okresie, Instrukcji ustalania i odpisywania należności przedawnionych (Procedura 3.1., Załącznik nr 4, pkt IX.6), gdzie wskazano termin dwóch dni roboczych.

(akta kontroli str. wnioski 1540-1550)

Jak wyjaśniła Naczelnik Wydziału RKS, (...) to były wnioski wymagające zatwierdzenia przez Zastępcę Dyrektora ds. Dochodów, który fizycznie pracuje w innej lokalizacji i te wnioski musiały zostać przekazane mu do podpisu transportem korespondencji wewnętrznej. Z uwagi na różne lokalizacje termin trzydniowy został przekroczony. Od 2023 r. wprowadziliśmy elektroniczny obieg zatwierdzania wniosków, który wyeliminował takie przypadki.

Powyższe wyjaśnienia potwierdził Dyrektor ZUS/O Rybnik.

(akta kontroli str. 1792-1796)

10. Przegląd kont trzech z pięciu poddanych badaniu dokumentacji płatników, których należności zostały przez ZUS O/Rybnik odpisane jako przedawnione, dokonywany w sześciu na 130 poddanych badaniu okresów składkowych, odbywał się rzadziej niż wymagały tego obowiązujące Procedury do procesu 3.1 Obsługa salda konta płatnika.

W przypadku płatnika o numerze:

- 1) 2014137 –konto z saldem WN, z założoną trzymiesięczną częstotliwością obsługi, nie było obsługiwane w lipcu 2019 r.;
- 2) 198056136 – konto z saldem WN, z założoną trzymiesięczną częstotliwością obsługi, nie było obsługiwane w okresie od września do listopada 2019 r.;
- 3) 41564619 – konto z saldem WN, z założoną trzymiesięczną częstotliwością obsługi, nie było obsługiwane w sierpniu i wrześniu 2022 r.

Powyższe było niezgodne z obowiązującymi w tamtym okresie Procedurami do procesu 3.1 Obsługa salda konta płatnika.

(akta kontroli str. 1711-1713)

W odpowiedzi na pytanie o konto płatnika ID 2014137, Naczelnik Wydziału RKS wyjaśniła, że brak odświeżenia konta za lipiec 2019 r. wynikał z przeoczenia, natomiast w odpowiedzi na pytanie o konto płatnika ID 198056136 wyjaśniła, że brak odświeżenia konta za okres od września do listopada 2019 r. nastąpił przez przeoczenie. Z kolei w odpowiedzi na pytanie o konto płatnika 41564619, wskazała, że brak odświeżenia konta za te okresy wynikał z przeoczenia.

Powyższe wyjaśnienia potwierdził Dyrektor ZUS/O Rybnik.

(akta kontroli str. 1792-1796)

11. We wniosku nr 446/2022⁸⁴ o odpisanie przedawnionych należności z tytułu składek na:

- FUS za okres: lipiec 2007 r. od września do grudnia 2007 r. oraz za styczeń 2008 r.
- FUZ za lipiec, październik i listopad 2008 r., kwiecień 2010 r.,
gdzie łączna wartość przedawnionych należności wyniosła 1,8 tys. zł oraz odsetki w kwocie 1,8 tys. zł, Oddział nie podjął działań w celu zabezpieczenia i wyegzekwowania należności.

(akta kontroli str. 1950-2005)

Jak wyjaśnił Zastępca Naczelnika ZUS/O Rybnik Inspektorat w Tychach zadłużenie wynikało z korekt deklaracji DRA w zakresie zmniejszenia kwoty wypłaconych świadczeń przez płatnika. Wskazał, że w stosunku do zaległości nie podjęto działań zabezpieczających ani egzekucyjnych ze względu na przeoczenie.

(akta kontroli str. 1958)

OCENA CZĄSTKOWA

Oddział nie odświeżał kont dziewięciu z 13 poddanych badaniu płatników z należytą częstotliwością, co było niezgodne z Procedurą obsługi procesu 3.1. Obsługa salda konta płatnika. W przypadku stwierdzenia, iż składki nie były terminowo regulowane, sprawa po nieskutecznym upomnieniu, była kierowana do postępowania egzekucyjnego. W dwóch przypadkach na cztery, gdzie płatnik nie uregulował należności, tytuły wykonawcze zostały wystawione z opóźnieniem wynoszącym od 14 do 21 dni.

ZUS O/Rybnik udzielał ulg w spłacie należności w oparciu o przeprowadzone analizy. Poddane badaniu wnioski wewnętrzne w sprawie udzielenia ulg były prawidłowo sporządzone, zgodne z obowiązującymi wzorami i zawierały wymagane elementy. W jednym postępowaniu w sprawie udzielenia ulgi w spotkaniu kierownictwa Oddziału z przedstawicielami płatnika nie uczestniczył doradca ds. ulg i umorzeń, co było niezgodne obowiązującą procedurą.

W ramach podejmowanych czynności egzekucyjnych Oddział stosował różnorodne środki egzekucyjne. W 13,3% poddanych badaniu przypadkach tytuły wykonawcze wystawiane były z opóźnieniem sięgającym od 19 do 104 dni.

W procesie ustalania majątku płatnika ZUS O/Rybnik dokonywał weryfikacji: środków finansowych gromadzonych na rachunkach bankowych, majątku ruchomego oraz nieruchomości w dostępnych bazach danych oraz wykorzystywał również instytucję wyjawiania majątku przez dłużnika. Kierowano także wnioski o przeprowadzenie czynności egzekucyjnych do właściwych naczelników urzędów skarbowych. Jednakże w przypadku trzech spośród 30 badanych tytułów wykonawczych ZUS O/Rybnik nie podjął rzetelnych działań, bowiem nie zabezpieczył należności na majątku zobowiązanego.

Postępowania w sprawie umorzenia należności z tytułu zaległych składek prowadzono przy współudziale centrum umorzeń innych Oddziałów ZUS.

⁸⁴ Zatwierdzonym w dniu 2 czerwca 2022 r.

Po otrzymaniu wniosków o umorzenie należności Oddział dokonywał weryfikacji informacji o stanie należności, prowadzonych postępowaniach egzekucyjnych oraz składnikach majątkowych i zabezpieczeniach na majątku dłużnika.

W jednym na pięć poddanych badaniu przypadków postępowań w sprawie umorzenia należności ZUS O/Rybnik nie dotrzymał terminu załatwienia sprawy wynikającego z przepisów art. 35 § 3 Kpa, a w jednym z sześciu kierowanych do stron zawiadomień o przedłużeniu terminu ich załatwienia nie zawarł przyczyn, dla których postępowanie było przedłużane, co było niezgodne z art. 36 § 1 Kpa. Ponadto w jednej spośród pięciu badanych spraw dotyczących umorzeń należności dokonano przedłużenia terminu do załatwienia sprawy już po upływie wcześniejszego terminu na jej zakończenie.

ZUS O/Rybnik oraz Inspektoraty prowadziły ewidencje zatwierdzonych wniosków o odpisanie przedawnionych należności, niemniej jednak nie zawierały one wszystkich wymaganych danych. Żadna z ewidencji prowadzonych dla Oddziału bądź Inspektoratów nie zawierała, wymaganych procedurą informacji o dacie sporządzenia wniosków, a ewidencje prowadzone za lata 2021-2022 przez Oddział Rybnik nie zawierały wypełnionej kolumny REGON. Z kolei ewidencje prowadzone za lata 2020-2022 przez Inspektorat w Tychach i Raciborzu nie zawierały wypełnionego pola adresu, a w ewidencji prowadzonej za 2020 r. przez Inspektorat w Wodzisławiu Śląskim brak było imienia i nazwiska osoby zatwierdzającej wniosek. Pomimo że powyższe było niezgodne z obowiązującymi procedurami, niemniej jednak nie wpływało to na możliwość identyfikacji płatników.

W zakresie odpisywania przedawnionych należności, w trzech przypadkach (11,5% badanych wniosków) nota rozliczeniowa, na podstawie której dokonano takiego odpisu została sporządzona z opóźnieniem od trzech do czterech dni. Wnioski w sprawach przedawnionych należności ZUS O/Rybnik były zatwierdzane przez uprawnione osoby.

W jednym na 26 poddanych badaniu wniosków o odpisanie przedawnionych należności, w stosunku do części okresów składkowych obejmującym kwotę 3,6 tys. zł wraz z odsetkami, należność płatnika z tytułu składek przedawniła się z powodu braku działań Oddziału.

IV. Uwagi

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, zwraca uwagę na:

- Uwagi
1. Potrzebę zintensyfikowania działań w celu dochowania standardu częstotliwości w zakresie przeglądu kont płatników.
 2. Potrzebę zintensyfikowania działań w celu zapobieżenia przedawnieniu należności z powodu niewystarczających działań Oddziału.
 3. Konieczność zintensyfikowania działań w celu rzetelnego dochodzenia należności od dłużników.
 4. Konieczność zintensyfikowania działań w celu terminowego wdrażania kolejnych etapów dochodzenia należności.
 5. Obowiązek uczestnictwa doradcy ds. ulg i umorzeń na spotkaniach kierownictwa Oddziału z klientami, których tematem jest ulga w spłacie należności lub umorzenie należności.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Katowicach. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Katowice, dnia 28 września 2023 r.

Kontroler
Jacek Kordanowski
Specjalista kontroli państwowej

Zmian w Wystąpieniu pokontrolnym
dokonał:

/-/

Piotr Miklis
Dyrektor
Delegatury NIK
w Katowicach